

Факултет спорта и физичког васпитања
Ул. Благоја Паровића 156, Београд
Београд, 25.01.2012. г.

**НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

**Предмет: Реферат Комисије за преглед и оцену
пројекта докторске дисертације**

Одлуком Научно-наставног већа Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду, акт. 02-бр. 4548-3, одржаног 29.12.2012. године, наложено је Комисији за преглед и оцену пројекта докторске дисертације, под насловом **„Развој атлетике на Параолимпијским играма под утицајем нових технологија“** кандидата **мр Елени Плакона**. На основу прегледа пројекта докторске дисертације и документације коју је кандидат приложио Комисија подноси следећи

Р Е Ф Е Р А Т

Биографија

Мр Елени Плакона је рођена 26.02.1965. године у Трикали (Грчка), где је завршила гимназију и лицеј. У младости се бавила атлетиком и кошарком. Од 1979-1981. активно се бавила кошарком у К.К. „Спортинг“ из Трикале. На Факултету физичке културе у Београду дипломирала је 1990. године. Магистрирала је на Факултету физичке културе у Новом Саду 2006. године. Дипломирала је на Вишој медицинској школи у Београду 1995. године на одсеку виших терапеута – смер физиотерапеут здравствене струке. Исте године завршила је стручно усавршавање рефлексотерапије са основама

класичне масаже у Београду (Виша медицинска школа). Завршила је и Вишу медицинску школу у Солуну – смер физиотерапеут 2003. године.

Од 1990. године радила је у Трикали и у Солуну на програму аеробика за жене. Учествовала је на државном семинару проблематике сколиозе и других деформитета кичменог стуба у гимназијама Атине 2001. године, где је и радила као професор физичког васпитања. Последњих шест година радила је као професор физиотерапије, а последње две године ради и као шеф одељења практичне наставе у Едеси.

У септембру 2010. године положила је први део испита Браилове методе за слепе особе (читање и писање). У новембру 2010. године успешно је положила испите и постала физиотерапеут мануалне лимфне дренаже по Водер методу. Удата је и има двоје деце. Последње две године активни је учесник на семинарима аутизма.

Публиковани радови:

1. Deljanidis, J., Stefanović, Đ., Šiljak, V. and **Plakona, E.** (1996). ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΥΘΜΟΥ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΑ 400 ΜΕΤΡΑ. 4th International Congress on Physical Education & Sport. Abstracts, p.140. Komotini, 17-19 May, Greece.
2. Nešić, D., Šiljak, V., Gojgić, V. i **Plakona, E.** (2010). Primena biofeedback metoda u sportskoj medicini. VI Međunarodna konferencija „Menadžment u sportu“, Zbornik radova, 211-213. Beograd: Fakultet za menadžment u sportu.
3. **Plakona, E.**, Stefanović, Đ., Kasum, G. i Šiljak, V. (2010). Atletika na Paraolimpijskim igrama. International Scientific Conference: „PHYSICAL ACTIVITY FOR EVERYONE“, December 10-11th, Zbornik radova, 135-142, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
4. Šiljak, V., Stefanović, Đ., **Plakona, E.**, Kasum, G. i Avdibašić – Vukadinović, N. (2011). Summer paralympic games phenomenon. *Physical culture*, 64(2): 68-75.
5. **Plakona, E.**, Šiljak, V. i Parčina, I. (2011). Paraolimpijske igre – London 2012. VII Međunarodna konferencija „Menadžment u sportu“, Zbornik radova, 211-213. Beograd: Fakultet za menadžment u sportu.
6. Šiljak, V., **Plakona, E.**, Nešić, D. i Gojgić, D. (2011). Energetska medicina u funkciji sportskih rekorda. VII Međunarodna konferencija „Menadžment u sportu“, Beograd: Fakultet za menadžment u sportu. 99-101.
7. Parčina, I., Šiljak, V. i **Plakona, E.** (2011). Učešće žena u sportu kroz istoriju. VII Međunarodna konferencija „Menadžment u sportu“, Beograd: Fakultet za menadžment u sportu.

8. Šiljak, V., Pavlović, P. i **Plakona, E.** (2011). Umetnost i sport. III. međunarodni naučni kongres „Antropološki aspekti sporta, fizičkog vaspitanja i rekreacije“. Banja Luka: Fakultet fizičkog vaspitanja i sporta.

Пројекат докторске дисертације је написан на 28 страна и састоји се из 7 поглавља.

1. Увод

У уводном поглављу кандидат наводи да је велики полиморфни развој феномена Параолимпијских игара у времену, образовној и научној кохерентности, проблемима на релацији наука/теорија и пракса, постојећим друштвено-политичким идеологијама и другим утицао да су данас људи у свету образовани и прихватају вредности, како Олимпијских игара, тако и Параолимпијских игара.

Међународни параолимпијски комитет (*IPC – International Paralympic Committee*) и Међународни олимпијски комитет (*IOC - International Olympic Committee*) у оквиру своје мисије и улоге имају задатак да подстичу сарадњу, организацију и развој спорта и спортских такмичења. Стога се Параолимпијске игре, иако настале 1960. године, тек од 1988. одржавају 15 дана по завршетку Олимпијских игара на истим борилиштима. Број учесника Параолимпијских игара, а тиме и покрет, је значајно нарастао. Од 400 такмичара из 23 земаља и 6 дисциплина у Риму 1960. године, па до преко 4200 такмичара из 148 земаља на Играма 2008. године у Пекингу, који су се такмичили у 20 дисциплина.

Главна порука Параолимпијског покрета је да инвалидност не представља препреку у равноправном учешћу у друштву, спорту и постизању циљева. Овај Покрет има за циљ да докаже да људи са различитим инвалидитетом могу равноправно да учествују у скоро свим спортским дисциплинама. Овим играма омогућено је свим спортистима са инвалидитетом да се равноправно боре и надмећу у одабраним дисциплинама.

Присутност великог броја спортских дисциплина указује на чињеницу да су Параолимпијске игре постале планетарно спортско такмичење. Постоје летње и зимске параолимпијске игре. Како је тема овог истраживања везана за атлетику на Параолимпијским играма, то ће пажња бити усмерена на летње Параолимпијске игре.

У новим програмима образовања који трају већ десетак година, обухваћен је програм олимпијског образовања, у коме учествују ученици школа где ђаци уче о параолимпијским спортовима, о вредности и улози игара у људском зближавању и у радости параолимпијских игара. Тако су сва деца у читавом

свету образована и сви прихватају вредности, како Олимпијских тако и Параолимпијских игара.

Донедавни мото Међународног параолимпијског покрета „Омогућити параолимпијским спортистима да постигну успех у спорту, надахнуће и узбуђење света“, замењен је новим „Дух у покрету“. Француски хуманиста Пјер де Кубертен је рекао „Важно је учествовати а не победити“. Иако није званичан мото Параолимпијског покрета, овај мото је оно што се односи на параолимпијски покрет и параолимпијске игре, док је у данашњем спорту изгубио на значају.

Атлетика је у свету најмасовнија област параолимпијског спорта. На Параолимпијским играма атлетска такмичења се изводе од самог почетка настајања, од Параолимпијских игара у Риму 1960. године. Данас се атлетиком баве спортисти из 107 земаља света.

Оно што људе привлачи атлетици је брзина спринтера, снага бацача, енергија скакача и издржљивост маратонаца. На Параолимпијским играма, од свих спортова, ове дисциплине привлаче највећи број спортиста и гледалаца. На атлетским такмичењима учествују и мушкарци и жене у свим категоријама инвалидитета. Напредак технологије и преданост спортиста тренажном процесу постигли су то да некада недостижни резултати данас буду стварност. Неки од спортиста се такмиче у инвалидским колицима, неки са протезама, а спортисти са оштећеним видом или слепи, такмиче се уз помоћ другог лица које их наводи гласом.

Примена науке и технологије у спорту је оправдана, јер је иницирана основном идејом да се буде бољи и ефикаснији у спорту којим се спортиста бави. Оне добијају свој завидан значај и примену управо код спортиста са инвалидитетом. У циљу постигнућа што бољих резултата ових спортиста, поред квалитетног тренажног процеса, отворена је могућност за побољшање квалитета њихових помагала. Највећи број истраживања се односи управо на развој нове технологије и материјала за што боља помагала. У богатијим земљама ови спортисти имају могућност и предност да уз квалитетна помагала лакше дођу до победе.

2. Теоријски приступ

Ово поглавље се састоји из четири потпоглавља и то:

2.1. Настанак и развој параолимпијског покрета

У овом потпоглављу кандидат приказује генезу настанка и развоја Параолимпијских игара. Оне су се временом развиле у највећу спортску манифестацију за спортисте са инвалидитетом на свету. Од првих Игара у Риму, где је било у програму 6 спортова, до Игара у Пекингу програм се мењао више пута да би достигао цифру од 20 спортова са великим бројем

дисциплина. Број дисциплина се временом мењао – неке дисциплине су замењивале друге, а увођене су и нове. Специфичност бројања дисциплина у једном спорту се огледа у томе што за једну „исту дисциплину“ постоји више такмичења у односу на категорију спортиста (према старости и према врсти инвалидитета). *IPC* у оквиру своје мисије и улоге има задатак да подстиче сарадњу, организацију и развој спорта и спортских такмичења. У организацијској структури *IPC-a* постоји одређени број подкомитета који се између осталог бави проблемом програмског садржаја параолимпијских игара. Појава нових спортова, развој постојећих са формирањем посебних спортских дисциплина доводи до организационих проблема и планирања и руковођења потребама и променама које се постављају пред *IPC* и домаћине организаторе Олимпијских игара. Са повећањем броја спортова и спортских дисциплина растао је и број учесника на Параолимпијским играма.

2.2. Међународне организације повезане са Параолимпијским покретом

Кандидат нас у овом потпоглављу упознаје са генезом настанка Параолимпијског покрета и повезаност са другим међународним спортским организацијама. Тако наводи да је прва организација посвећена унапређењу спортских могућности за особе са инвалидитетом била Међународна спортска организација за особе са инвалидитетом (*ISOD*) основана 1964. године. Оснивачи ове организације су управно тело, тј. исто што је и Међународни олимпијски комитет за Олимпијске игре (*IOC*). Године 1982. је промењен назив у Међународни координациони комитет светске спортске организације за инвалиде (*ICC*). Успешна сарадња *IOC-a* и Међународног координационог комитета резултирала је одржавањем летњих параолимпијских игара 1988. године у Сеулу. *ICC* се ширио и укључивао све земље у спортски програм и све спортисте у такмичења параолимпијских игара. Ово тело је 1989. године реорганизовано као Међународни параолимпијски комитет (*IPC*) који је глобални управни орган Параолимпијског покрета. Најважнији орган је Скупштина. Она бира Управни одбор од 15 чланова који воде организацију између скупштинских заседања. Састоји се од 165 националних параолимпијских комитета (*NPC*). *IPC* је одговоран за организовање летњих и зимских олимпијских игара. Он надзире и координира светска првенства и остала такмичења и жели да створи могућност да све особе са инвалидитетом учествују на спортским такмичењима, од аматера до професионалаца. *IPC* је одговоран и за спровођење законских аката за параолимпијски покрет. Уско сарађује са *IOC*. Делегати *IPC-a* су и чланови *IOC-a*, а учествују и у одборима и комисијама.

2.3. Краћи преглед настанка и развоја атлетике на Параолимпијским играма

Од свих спортова, атлетика привлачи највећи број гледалаца, јер је и најзаступљенија на ПИ. Такмичења се одвијају и за мушкарце и за жене у свим категоријама инвалидитета. Напредак технологије и преданост спортиста постигли су то да некада недостижни резултати данас буду стварност. Такмичења се одвијају према правилима Међународне атлетске федерације (*IAAF*), која су прилагођена особама са инвалидитетом, тако да су за неке категорије такмичара бацачки реквизити нешто лакши, слепи и слабовиди трче са водичима користећи по две стазе. За трке дуже од 400 m слепи и слабовиди такмичари могу да имају два водича, при чему је дозвољена само једна измена. Такмичари у неким дисциплинама са ампутацијама морају да носе протезе (помагала) на тркама, док је за такмичаре са ампутацијама у осталим дисциплинама то опција. Такмичари који се тркају у колицима морају да имају колица која задовољавају прописане стандарде. Такмичари у колицима у бацачким дисциплинама изводе бацања са фиксне клупе, коју кад једном подесе више не могу померати у току такмичења. Атлетиком се баве такмичари из 107 земаља, а тело које управља параолимпијским такмичењима је Међународни параолимпијски атлетски комитет. Спортисти се такмиче у категоријама одређеним на основу типа инвалидитета. Ова класификација се стално усавршава да би се омогућио приступ што већем броју такмичара. Од првих Параолимпијских игара, па до данас атлетски такмичарски програм се мењао.

2.4. Краћи пресек досадашњих истраживања

Кандидат наводи да је прегледом литературе утврђено да научна/стручна литература која се бави проблематиком припрема атлетичара параолимпијца за спортска такмичења још увек минимално заступљена у односу на олимпијце. Кандидат сматра да има више претпоставки које наводи кроз следећа питања: Да ли зато што простор ПИ није довољно вреднован као простор ОИ? Да ли због не постојања довољног броја хуманих људи који би на различите начине били укључени у параолимпијски спорт? Да ли због недовољне заступљености у медијима? Да ли због политике државе? Да ли због неизантересованости друштва/појединаца?... Свако од немалог броја питања захтева шири простор за доношења решења којим би се остварио бољитак. Између осталих истраживања, кандидат је врло исцрпно објаснио феномен Оскара Писториуса – спринтера са протезама на 400 m, који је проглашен за најбољег спортисту са инвалидитетом на свету за 2011. годину. Кандидат је изнео краћи критички осврт на истраживања атлетских дисциплина на ПИ. Сматра да је пожељан, јер се на тај начин не развија само

научна мисао из ове области, већ и сам спорт. Опште је познато да су критичка издања научне грађе публикације које, у складу са методолошким захтевима дате дисциплине, износе пред научну јавност дотад непознату или недовољно приступачну изворну грађу за научна истраживања. Циљ је био да се кроз краћи пресек научних истраживања, уз одговарајући приступ, изврши критички коментар доступне грађе која се односи на атлетске дисциплине које су заступљене на Параолимпијским играма. Кандидат претпоставља да истраживања која су спровели разматрани аутори упућују на чињеницу да постоји довољно знања из области науке и струке у области спорта, али само треба да се више преусмери на немало сложену проблематику атлетичара параолимпијаца. Чињеница је да би тренери требали да стекну шире образовање из технологије припреме атлетичара, јер је у простору параолимпијског спорта неопходно шире знање за спортисту са телесним инвалидитетом. Кандидат нуди и нека интересантна питања за разматрање: Ако биоенергетске способности параолимпијаца (ни)су исте као и код олимпијаца, како их тренирати? Да ли ће усавршавање технологије вештачке интелигенције која се користи код параолимпијаца омогућити да остваре боље резултате од олимпијаца? Кандидат има још питања, али претпоставља да бољитак подразумева акцију у правцу побољшања услова припреме атлетичара параолимпијаца, као и вредновања успеха.

3. Предмет, циљ и задаци истраживања

Кандидат наводи да је визија развоја Параолимпијског покрета у будућности у директној вези са развојем нове технологије. У циљу постигнућа што бољих резултата ових спортиста, поред квалитетног тренажног процеса, отворена је могућност за побољшање квалитета њихових помагала. Највећи број истраживања се односи управо на развој нове технологије и материјала за што боља помагала. У богатијим земљама ови спортисти имају и могућност и предност да уз квалитетна помагала лакше дођу до победе.

На основу теоријске поставке проблема истраживања дефинисан је **предмет истраживања** који се односи на феномен атлетике која постоји у програму Параолимпијских игара, односно на настанак и развој атлетике под утицајем нових технологија.

Циљ истраживања је да се кроз разматрање више аспеката Параолимпијских игара утиче на развој научне мисли и из области атлетике, која би превасходно утицала на интересовање и побољшање квалитета технологије припреме и услова тренирања особа са инвалидитетом, усавршавање стручних кадрова из ове области, као и могућности даљег развоја ове области. У сагласности са циљем постављени су следећи **задаци истраживања**:

- Установити услове, време и место настанка атлетике на Параолимпијским играма;
- Прикупити податке о одржаним такмичењима из атлетике на Параолимпијским играма;
- Објаснити утицај нових технологија на развој атлетике на Параолимпијским играма;
- Упоредити остварене резултате атлетичара са телесним инвалидитетом на Параолимпијским играма са резултатима које су остварили атлетичари на Олимпијским играма;
- Утврдити повезаност атлетике на Параолимпијским играма са вредностима Олимпијског покрета и
- Указати на могуће тенденције даљег развоја атлетике на Параолимпијским играма.

4. Хипотезе истраживања

На основу досадашњих истраживања, дефинисаног предмета, циља и задатака истраживања постављене су следеће хипотезе:

- X_1 – Људи са телесним инвалидитетом представљали су услов настанка атлетике на Параолимпијским играма.
- X_2 – Развој атлетике на Параолимпијским играма је условљен настанком Параолимпијског покрета.
- X_3 – Постоји тежња да се атлетика на Параолимпијским играма што више приближи вредностима Олимпијског покрета.
- X_4 – Постоји значајан утицај нових технологија на развој атлетике на Параолимпијским играма.

5. Методологија истраживања

У овом истраживању ће се користити историјска метода и метода теоријске анализе, као методе којима ће се логички довести у склад прикупљени подаци о феномену атлетике на Параолимпијским играма. Користиће се још каузална и дескриптивна метода истраживања. Претходно наведени методи истраживања ће омогућити да се у овом истраживању реконструишу догађаји, чињенице и подаци који се односе на феномен Параолимпијских игара. Посебна пажња биће посвећена хеуристици, односно свеобухватном прикупљању што већег броја историјских извора, који се односе на узрочно-последичне односе утицаја нових технологија на развој Параолимпијских игара. При проучавању извора биће спроведена научна критика прикупљене грађе у циљу проналажења поузданих чињеница, односно историјске истине. Затим ће се поступком синтезе, доћи до одређених закључака, који би могли да пруже корисне сугестије о могућим иновацијским начинима тренирања и извођења такмичарских дисциплина атлетике на Параолимпијским играма.

Генерална структура докторске дисертације

Општи садржај предложене докторске дисертације, сагласно дефинисаном предмету, циљу, задацима и радним хипотезама истраживања има следећу структуру:

1. Увод
2. Теоријски приступ
- 2.1. Настанак и развој Параолимпијског покрета
- 2.2. Међународне организације повезане са Параолимпијским покретом
- 2.3. Преглед настанка и развоја атлетике на Параолимпијским играма
- 2.4. Краћи пресек досадашњих истраживања
3. Предмет, циљ и задаци истраживања
4. Хипотезе истраживања
5. Методологија истраживања
6. Резултати истраживања са дискусијом
7. Очекивани резултати истраживања и научни допринос дисертације
8. Закључци
9. Литература
10. Прилози

6. Очекивани резултати истраживања и научни допринос дисертације

С обзиром да се програм ПИ временом мењао у периоду од 50 година, у коме је до сада одржано 13 ПИ, Међународни параолимпијски комитет се сусретао са низом спољашњих фактора који су утицали на Параолимпијски покрет, а самим тим и на промену садржаја програма Игара. Пратећи еволуцију атлетских рекорда и специфичност ових „храбрих“ спортиста, може се уочити да је број учесника ПИ, а тиме и покрет значајно нарастао. Од 400 такмичара из 23 земље и 6 спортова у Риму 1960. па до преко 4200 такмичара из 148 земаља на Играма 2008. у Пекингу, који су се такмичили у 20 спортова. ПИ представљају елитно такмичење за спортисте са различитим врстама инвалидитета.

Циљ Параолимпијског покрета је да се на одређени начин што више приближе вредностима Олимпијског покрета. Треба имати у виду да је главна порука Параолимпијског покрета та да инвалидност не представља препреку у равноправном учешћу у друштву, спорту и постизању циљева. Особе са инвалидитетом су појединци са психофизичким недостацима (са којима се рађају или их стичу током живота). Ови недостаци их онемогућавају да се формирају и остваре као потпуни прихваћени чланови друштва. То нису болесне особе које треба лечити, а нису ни здраве, јер имају психофизичке

недостатке. Зато Параолимпијски покрет има за циљ да докаже и покаже да људи са различитим инвалидитетом могу равноправно да учествују у скоро свим спортским дисциплинама. Атлетика представља значајан феномен на ПИ. Развој иновационе технологије у спорту утицао је на то да су код параолимпијаца који се такмиче у неким атлетским дисциплинама достигнути резултати који на одређени начин представљају „немогућа остварења“.

Овим научним истраживањем сагледаће се више аспеката ПИ који утичу на развој научне мисли и из области атлетике, која би превасходно утицала на интересовање и побољшање квалитета технологије припреме и услова тренирања особа са инвалидитетом, усавршавање стручних кадрова из ове области, као и могућности даљег развоја ове области. Очекивани допринос научних резултата овог истраживања може се сагледати у чињеници да је до сада у свету, а нарочито на Балкану, ова проблематика недовољно истражена. Истраживање атлетских дисциплина на ПИ је пожељно, јер се на тај начин не развија само научна мисао из ове области, већ и сам спорт.

7. Почетна литература

Кандидат је у почетној литератури навео релевантне радове за истраживање простора атлетике на ПИ (преко 70% су инострани радови).

Закључак Комисије

На основу увида у приложену документацију **мр Елени Плакона** Комисија је утврдила да је кандидат образован из простора на који се односи пројекат докторске дисертације и да се континуирано у дужем временском периоду бави стручном и научном активношћу из простора који је релевантан за пројекат докторске дисертације, а чији је наслов: **„Развој атлетике на Параолимпијским играма под утицајем нових технологија“**. Пројекат докторске дисертације је коректно методолошки постављен и приказан кроз релевантна поглавља. Односи се на актуелни научни и стручни простор који у нашој земљи и у свету до сада није проучаван и представља оригиналан научно-истраживачки рад из области атлетике. Тема може да буде корисна за атлетску праксу, чиме се подстичу стваралачке идеје које представљају основу развоја научне мисли из области атлетике. Имајући у виду да кандидат према пројекту докторске дисертације решава актуелну тему која је од значаја за теорију и праксу атлетике, Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета спорта и физичког васпитања и Стручном већу Универзитета у Београду да прихвати Реферат и према постојећој процедури одобри кандидату **мр Елени Плакона** израду докторске дисертације.

У Београду,
25.01.2012.

Чланови Комисије:

1. Ред. проф. др Ђорђе Стефановић
(ФСФВ, Београд)
2. Ред. проф. др Слађана Мијатовић
(ФСФВ, Београд)
3. Ред. проф. др Илона Михајловић
(ФСФВ, Нови Сад)